

Το Προσωπικό Ταξίδι της Ανθής Αγρότου Μέσα από την Ανέλιξη της Μουσικοθεραπείας στην Κύπρο

Ανθή Αγρότου

Μια συνέντευξη από τη Δώρα Παυλίδου

Περίληψη

Αυτή η συνέντευξη επικεντρώνεται στο προσωπικό ταξίδι της Δρ. Ανθής Αγρότου, η οποία ξεδιπλώνει τις εμπειρίες που έχει βιώσει σε μια εποχή όπου η μουσικοθεραπεία στην Κύπρο βρισκόταν σε αρχικά στάδια της εξέλιξής της. Περιγράφει πώς η ίδια κατέληξε στο χώρο της μουσικοθεραπείας και αναφέρει σημαντικούς σταθμούς στην επαγγελματική της πορεία. Παράλληλα σηματοδοτεί τα εφόδια που έχει χρησιμοποιήσει και αποκτήσει κατά την επαγγελματική της σταδιοδρομία, ενώ προσφέρει συμβουλές για την περαιτέρω ανάπτυξη της μουσικοθεραπείας στην Κύπρο.

Λέξεις κλειδιά: Κύπρος· ψυχοδυναμική μουσικοθεραπεία· εμπειρίες· ανέλιξη

Η Δρ. Ανθή Αγρότου πήρε το πρώτο της πτυχίο στην Αρχαία Ελληνική Φιλολογία από το Πανεπιστήμιο του Λονδίνου και ακολούθως σπούδασε Μουσικοθεραπεία στο Πανεπιστήμιο του Roehampton Surrey. Απέκτησε το διδακτορικό της δίπλωμα από το Πανεπιστήμιο του Sheffield της Αγγλίας, και είναι εγγεγραμμένη επόπτρια μουσικοθεραπείας από το European Music Therapy Confederation. Το 2002 κυκλοφόρησε ντοκιμαντέρ με τίτλο *Group Music*

Therapy with People with Profound Learning Disabilities and their Carers. Εργάστηκε σε κρατικά σχολεία και ιδρύματα στο εξωτερικό και στην Κύπρο. Δίδαξε μουσικοθεραπεία στο Καθολικό Πανεπιστήμιο της Lueven, Βέλγιο, στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και τώρα στην Τριτοβάθμια Μουσική Ακαδημία Arte.

Email: anthiagr@spidernet.com.cy

Η Δώρα Παυλίδου είναι μουσικοθεραπεύτρια και εργάζεται στην Κύπρο. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού μουσικοθεραπείας (Nordoff-Robbins) και πτυχίου μουσικής. Σήμερα εκπαιδεύεται στη μέθοδο Benenzon. Είναι συντονίστρια των συνδέσμων και των δρώμενων του *Approaches: Μουσικοθεραπεία & Ειδική Μουσική Παιδαγωγική*.

Email: dorapavlidou@gmail.com

Σημείωση: Η συνέντευξη αυτή πραγματοποιήθηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 2013 στην Κύπρο, στο σπίτι της Ανθής Αγρότου. Η συνέντευξη μεταγράφηκε κατά λέξη από το αρχικό ηχογραφημένο αρχείο και στη συνέχεια επιμελήθηκε ούτως ώστε να αποδοθεί ξεκάθαρα το περιεχόμενό της.

Δώρα: Θα ήθελα να σε ευχαριστήσω που δέχτηκες την πρόσκλησή μου για αυτή τη συνέντευξη. Αρχικά θα ήθελα να μου περιγράψεις εν συντομία το ταξίδι σου στο χώρο της μουσικοθεραπείας.

Ανθή: Το ταξίδι μου ξεκίνησε όταν έκανα μια έρευνα για την αρχαία ελληνική μουσική με το Πανεπιστήμιο του Λονδίνου. Εκεί γνώρισα μια φοιτήτρια μουσικοθεραπείας που σπούδαζε στο Guildhall School of Music. Η μουσικοθεραπεία

μου κίνησε το ενδιαφέρον. Ήταν κάτι πολύ πιο προσιτό και άμεσο από αυτό που μελετούσα και έτσι, αφού το έψαξα περαιτέρω, αποφάσισα ότι αυτό το δρόμο ήθελα να ακολουθήσω και αποτάθηκα στις αγγλικές εκπαιδεύσεις του Λονδίνου. Μετά από μια σειρά διαδικασιών για την ετοιμασία μουσικών κομματιών για την ακρόαση και τα λοιπά που απαιτούνταν για τις εισαγωγικές εξετάσεις, τελικά το 1985 φοίτησα στο Roehampton Institute of Higher Education,

University of Surrey. Βέβαια, η όλη εκπαίδευση και εμπειρία ήταν πολύ διαφορετική από τις προσδοκίες μου.

Δώρα: Γνώριζες ήδη για την εκπαίδευση στην ψυχοδυναμική προσέγγιση της μουσικοθεραπείας;

Ανθή: Όχι, δεν ήξερα συγκεκριμένα για την ψυχοδυναμική προσέγγιση, αλλά το ένστικτό μου με οδηγούσε προς τα εκεί – αυτός ήταν ο χώρος που ανήκα, ίσως επειδή είχα κάνει το πρώτο μου πτυχίο στα αρχαία Ελληνικά στο Λονδίνο και το επιλεγμένο μου μάθημα ήταν η φιλοσοφία, ένα αντικείμενο που έχει μέσα του το αναλυτικό στοιχείο της διερεύνησης. Έτσι από ένστικτο αυτή ήταν η σχολή και η προσέγγιση που μου ταίριαζε τελικά.

Δώρα: Όταν ολοκλήρωσες τις σπουδές σου παρέμεινες στο εξωτερικό ή επέστρεψες αμέσως στην Κύπρο;

Ανθή: Έμεινα για ένα διάστημα στο εξωτερικό και μετά επέστρεψα, επειδή τότε δεν υπήρχε το επάγγελμα της μουσικοθεραπείας στην Κύπρο. Γνώρισα κάποιους Κύπριους γονείς, οι οποίοι ήθελαν πάρα πολύ να εντάξουν τα παιδιά τους σε μουσικοθεραπευτική διαδικασία. Έτσι οργανώσαμε ένα πειραματικό στάδιο εισαγωγής της μουσικοθεραπείας στην Κύπρο, στη *Στέγη Νέα Ελεούσα*. Μου έδωσαν ένα δωμάτιο, το οποίο διαμόρφωσα όπως καλύτερα μπορούσα. Όπως θυμάμαι, ήταν μια άδεια αποθήκη στην οποία μπορούσα να βάλω κάποια μουσικά όργανα. Στην αρχή ενοικιάσαμε ένα πιάνο και αγοράσαμε κάποια όργανα και ξεκινήσαμε έτσι πειραματικά. Οπτικογραφούσα τις συνεδρίες και ύστερα από τους πρώτους δύο μήνες παρουσίασα αποσπάσματα μουσικοθεραπευτικών συναντήσεων και την πορεία των θεραπειών. Βάσει αυτών των αποσπασμάτων, έστω και αν έδειχναν δουλειά μόνο δύο μηνών, μου ζήτησαν να παραμείνω σε μια πιο μόνιμη βάση. Έτσι ξεκίνησε η πρώτη μου δουλειά στην *Στέγη Νέα Ελεούσα*. Μπορώ να πω ότι ήταν ένα σχολείο ζωής, διότι δεν υπήρχαν τότε πολλές άλλες θεραπευτικές στηρίξεις προς τα παιδιά που κατοικούσαν στην *Στέγη*, σε ατομικό επίπεδο. Εκτός από τη φυσικοθεραπεία, δεν υπήρχαν για παράδειγμα λογοθεραπευτές. Ο ψυχολόγος ήταν για όλα τα παιδιά, οπότε δεν τα παρακολουθούσε ατομικά σε σταθερή βάση. Ακόμη υπήρχε η ψυχίατρος που παρείχε φαρμακευτική αγωγή, ενώ η διευθύντρια η οποία ήταν ψυχολόγος είχε πολλά διοικητικά καθήκοντα. Συνεπώς, όποια διαφορά έβλεπα στους κατοίκους μέσα στις μουσικοθεραπευτικές συναντήσεις ήταν κατά κύριο λόγο αποτέλεσμα της μουσικοθεραπευτικής διαδικασίας. Αυτό μου έδωσε πάρα πολύ υλικό για

να καταλάβω τι συμβαίνει και πώς λειτουργεί η μουσικοθεραπεία. Και επειδή είχα την ευχέρεια να βιντεογραφώ και ως εκ τούτου να αναλύω κάθε συνεδρία λεπτό προς λεπτό, έμαθα πάρα πολλά από την εργασία μου εκεί. Αυτό έγινε το 1987· μετά συνέχισα σε πιο μόνιμη βάση στη *Στέγη*, ενώ ταυτόχρονα άρχισα δουλειά και σε άλλους χώρους, όπως το *Ειδικό Σχολείο Ευαγγελισμός* και η *Σχολή Τυφλών*. Το πλούσιο υλικό που δημιουργήθηκε μέσα από αυτές τις δουλειές, μου έδωσε την ευκαιρία να ερευνήσω διάφορες πτυχές της ψυχοδυναμικής μουσικοθεραπείας και άρχισα να επικοινωνώ αυτές τις έρευνες σε διάφορα ευρωπαϊκά και παγκόσμια συνέδρια. Το 1992, για παράδειγμα, παρουσίασα στο Βρετανικό Συνέδριο Μουσικοθεραπείας το πώς οι τελετουργίες των παιδιών που είναι σε σοβαρή απομόνωση μας δίνουν υλικό για τελετουργικό παιχνίδι μέσα από τη μουσικοθεραπεία. Τον επόμενο χρόνο, στο Δεύτερο Παγκόσμιο Συνέδριο Μουσικοθεραπείας στην Ισπανία, παρουσίασα πτυχές της ψυχοδυναμικής μουσικοθεραπείας με το σοβαρά απομονωμένο άτομο που υποφέρει από πολλαπλές αναπηρίες (βλ. Agrotou 1994). Ως αποτέλεσμα αυτής της παρουσίασης συνάδελφοι μουσικοθεραπευτές από το Βέλγιο με κάλεσαν ως επισκέπτρια-καθηγήτρια στο πρόγραμμά τους, στο Lemmens Instituut, Lueven. Εργάστηκα εκεί για ένα έτος.

Δώρα: Θα μπορούσες να αναφέρεις ορισμένες εμπειρίες που υπήρξαν σταθμός στην πορεία σου ως επαγγελματία;

Ανθή: Ναι, σίγουρα... Η εμπειρία μου στη *Στέγη Νέας Ελεούσας* ήταν ένας σταθμός, ιδιαίτερα επειδή εκεί είχα την ευκαιρία να εργαστώ για πολλά χρόνια με τους ίδιους ανθρώπους και να ζήσω τις μακροχρόνιες επιδράσεις της ψυχοδυναμικής μουσικοθεραπείας σε ανθρώπους με πολλαπλές αναπηρίες. Είχα ακόμα την ευκαιρία να αναζητήσω νέους τρόπους εργασίας μέσα σε ένα περιβάλλον πολλαπλών στερήσεων. Έτσι, σε κάποιο στάδιο αποφάσισα να δημιουργήσω σταθερές ομάδες κατοίκων και φροντιστών, ώστε να μην νιώθουν οι φροντιστές ότι οι κάτοικοι είναι μαζί μου σ' ένα κλειστό δωμάτιο και αυτοί είναι απ' έξω. Εφόσον οι φροντιστές ήταν εκείνοι που είχαν κατά κύριο λόγο την ευθύνη φροντίδας των κατοίκων, ήθελα να χρησιμοποιήσω τη μουσικοθεραπεία ως έναν τρόπο που να τους ευαισθητοποιούσε για τον ψυχικό κόσμο των κατοίκων. Είχα δημιουργήσει μια μέθοδο όπου οι φροντιστές γίνονταν σιγά σιγά συν-θεραπευτές, όχι μέσα από μια διδακτική, αλλά μέσα από την πρακτική εμπειρία της συμμετοχής τους στις συναντήσεις ως διευκολυντές συγκεκριμένων κατοίκων. Στο ρόλο τους ως διευκολυντές,

συνδέθηκαν συναισθηματικά με τον εκάστοτε κάτοικο, και η ίδια η σύνδεσή τους μέσω της μουσικής ήταν και το κίνητρο της απόκτησης δεξιοτήτων. Έτσι άρχισαν σταδιακά να αντιλαμβάνονται και να βιώνουν πράγματα που δεν είχαν νιώσει πριν, και άρχισαν να βλέπουν τους κατοίκους με διαφορετικό τρόπο – για εκείνους ήταν ένα φοβερό άνοιγμα. Τούτο μου έδωσε και το έναυσμα να εστιάσω την έρευνά μου – η οποία τελικά κατέληξε στη διδακτορική μου διατριβή (Agrotou 1998) – σε μια μέθοδο εισαγωγής φροντιστών μέσα στο χώρο της ψυχοδυναμικής μουσικοθεραπείας, χωρίς όμως τη χρήση της διδακτικής. Η όλη διαδικασία της έρευνας, όπου ανέλυσα λεπτό προς λεπτό εκατοντάδες οπτικογραφημένες μουσικοθεραπευτικές συναντήσεις, υπήρξε καθοριστική στην πίστη μου προς το επάγγελμα. Η ανάλυση αποδείκνυε ξεκάθαρα ότι δεν υπήρχε ήχος, κίνηση, έκφραση μεταξύ των συμμετεχόντων, που να μην ήταν επικοινωνιακή. Και αναφέρομαι σε ανθρώπους που είχαν στερηθεί ολοκληρωτικά τις σχέσεις επικοινωνίας.

Μια άλλη εμπειρία σταθμός ήταν η ίδρυση του πρώτου κοινοτικού σπιτιού για ενήλικες με μαθησιακές δυσκολίες. Αυτό ήταν το αποτέλεσμα της δουλειάς ενός συνδέσμου τον οποίο συνδημιούργησα, με την ονομασία *Έλικας*, μέσα από τον οποίο καταφέραμε το 1992 να δημιουργήσουμε το πρώτο κοινοτικό σπίτι στην Κύπρο. Με βάση το μοντέλο του *Έλικα*, ακολούθησαν τα κρατικά κοινοτικά σπίτια με πρώτους ένοικους και φροντιστές τις ομάδες της μουσικοθεραπείας στη *Στέγη Νέα Ελεούσα*. Έτσι, η σχέση που τα παιδιά είχαν δημιουργήσει με τους φροντιστές τους μέσα από τις μακροχρόνιες μουσικοθεραπευτικές διαδικασίες κατέληξαν σε σχέσεις ζωής.

Δώρα: Εξακολουθεί να υπάρχει ο *Έλικας* μέχρι σήμερα;

Ανθή: Ναι, ο *Έλικας* υπάρχει ακόμη, μέσα από τη συνεχή αφοσίωση της συνιδρύτριας του *Έλικα*, της Άνας Αρτεμίδη. Εγώ όμως δεν είμαι πλέον εκεί, αποχώρησα το 1999.

Δώρα: Συνδέοντας το προσωπικό σου επαγγελματικό ταξίδι με την ανέλιξη της μουσικοθεραπείας στην Κύπρο, θα μπορούσες να μιλήσεις λίγο περισσότερο για την εμπειρία σου όταν πρωτοήρθες στην Κύπρο;

Ανθή: Ήταν πάρα πολύ δύσκολα. Καταρχάς η μουσικοθεραπεία θεωρούνταν ως μια μουσική διασκέδαση. Υπήρχαν τα άτομα που αγκάλιασαν τη μουσικοθεραπεία και τα άτομα που την πολέμησαν, είπαν ότι ήταν «αστείο», «ποιος το παίρνει σοβαρά;» Για αυτό είχα κάνει πάρα πολλή δουλειά

στον τομέα της ενημέρωσης. Όποια μελέτη παρουσίαζα στο εξωτερικό, την παρουσίαζα και στην Κύπρο. Έκανα πάρα πολλές μελέτες με οπτικογραφημένο υλικό.

Η πρώτη στροφή προς μια κάπως πιο επίσημη αναγνώριση του επαγγέλματος από πλευράς του κράτους ήταν ο διορισμός μου σε διάφορες επιστημονικές επιτροπές, όπως αυτήν που ετοίμασε τη νομοθεσία για την ένταξη των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες στον κύριο κορμό της εκπαίδευσης. Ως αποτέλεσμα αυτής της νομοθεσίας, εισήχθηκε οργανικά πλέον η μουσικοθεραπεία στα ειδικά σχολεία (βλ. Agrotou 1993).

Δώρα: Τι αλλαγές παρατηρείς στον χώρο σήμερα σε σύγκριση με τις μέρες που πρωτοήρθες στην Κύπρο; Έχεις δει κάποιες αλλαγές να εδραιώνονται;

Ανθή: Είναι δύσκολο τώρα με την κρίση. Σίγουρα στα σχολεία η μουσικοθεραπεία εδραιώθηκε. Στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας προσφέρεται μόνο μέσα από την αγορά υπηρεσιών. Η κρατική αναγνώριση αποτελεί σύμβολο της κοινωνικής αναγνώρισης του επαγγέλματος. Σε αυτό τον τομέα είμαστε πίσω διότι καταλαβαίνω ότι στην Ευρώπη οι θεραπείες μέσω τεχνών δεν είναι πλέον περιθωριακές.

Δώρα: Σίγουρα, οι θεραπείες μέσω τεχνών έχουν ενταχθεί σε πολλούς άλλους τομείς πέραν του εκπαιδευτικού. Άρα σε αυτή την ανέλιξη της μουσικοθεραπείας στην Κύπρο συνάντησες πολλές δυσκολίες ως προς την αναγνώριση και την κατανόηση από τους άλλους για το τι ακριβώς είναι. Τι νιώθεις ότι αποκόμισες σε προσωπικό επίπεδο μέσα από αυτήν την πορεία;

Ανθή: Το ότι υπήρχαν άτομα – ιδιαίτερα κάποιιοι γονείς – που πραγματικά αγκάλιασαν το επάγγελμα της μουσικοθεραπείας ήταν τεράστια βοήθεια. Το πιο σημαντικό όμως ήταν το τι εκλάμβανα από τους ίδιους τους θεραπευόμενους: η πορεία, οι αλλαγές και οι στιγμές «μεταμόρφωσης», όπως αποκαλούνται στην ψυχοδυναμική θεραπεία, όπου δηλαδή κάτι ψυχικά ουσιαστικό επικοινωνείται μεταξύ θεραπευόμενου και θεραπευτή.

Δώρα: Άρα μπορούμε να πούμε πως αυτό που κέρδισες ήταν η αναγνώριση από τους γονείς αλλά και από τους θεραπευόμενους...

Ανθή: Κυρίως από τους θεραπευόμενους.

Δώρα: Με ποιες ομάδες ασθενών ασχολείσαι σήμερα;

Ανθή: Κυρίως με παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, με αυτισμό, με Asperger και με συναισθηματικές διαταραχές. Δούλεψα για αρκετά χρόνια με ενήλικες με μαθησιακές δυσκολίες, καθώς και με ενήλικες με ψυχικές διαταραχές. Μέσα στα χρόνια δούλεψα με αρκετές και διαφορετικές ομάδες.

Δώρα: Πώς πιστεύεις ότι η μουσικοθεραπεία στην Κύπρο μπορεί να αναπτυχθεί περαιτέρω στις μέρες μας;

Ανθή: Θα ήταν βοηθητικό νομίζω αν διοργανώνονταν συνέδρια με προσκεκλημένους διάφορους επαγγελματίες από το χώρο των ψυχικών υπηρεσιών. Σε αυτά τα συνέδρια θα μπορούσαν οι μουσικοθεραπευτές να πείσουν για τη σημαντικότητα της δουλειάς τους μέσα από παρουσιάσεις μελετών από περιστατικά.

Δώρα: Σήμερα ασχολείσαι όχι μόνο με τον θεραπευτικό τομέα, αλλά και με το εκπαιδευτικό κομμάτι, σωστά;

Ανθή: Ασχολούμαι με τρία πράγματα βασικά. Στον εκπαιδευτικό τομέα, εργάζομαι στη *Μουσική Ακαδημία Arte*, που είναι τρίτοβάθμια σχολή μουσικής, και εκεί διδάσκω την εισαγωγή στην ψυχοδυναμική μουσικοθεραπεία και την ψυχολογία της εκτέλεσης μουσικού οργάνου. Επίσης εργάζομαι ιδιωτικά στο κέντρο ψυχοδυναμικής μουσικοθεραπείας το οποίο έχω δημιουργήσει. Επιπλέον κάνω εποπτείες μουσικοθεραπευτών και πρόσφατα έγινα εγγεγραμμένη επόπτρια μουσικοθεραπείας από το European Music Therapy Confederation.

Δώρα: Πιστεύεις ότι στην Κύπρο θα μπορούσε να υπάρξει ανάπτυξη της μουσικοθεραπείας και σε επίπεδο πανεπιστημιακής κατάρτισης;

Ανθή: Βεβαίως μπορεί να υπάρξει, ιδιαίτερα αν σκεφτεί κανείς και την ευρύτερη περιοχή στην οποία ανήκουμε γεωγραφικά.

Δώρα: Αν κατανοώ σωστά, πιστεύεις ότι θα ήταν καλύτερο πρώτα να εδραιωθεί η μουσικοθεραπεία ως επάγγελμα και μετέπειτα να δημιουργηθούν εκπαιδευτικοί τομείς;

Ανθή: Ναι, η νομική κατοχύρωση θα αποτελέσει σημαντικό βήμα, αλλά ακόμα πιο σημαντική θα ήταν η επιστημονική ανταλλαγή μεταξύ μας.

Δώρα: Ποια θα ήταν η δική σου συμβουλή ως θεραπεύτριας και ως επόπτριας προς τους Κύπριους μουσικοθεραπευτές;

Ανθή: Νομίζω ότι ένα σημαντικό στοιχείο είναι να υπάρχει ο χώρος όπου κάποιος να μπορεί να σκέφτεται για τη δουλειά του και να λαμβάνει ανατροφοδότηση. Η μουσικοθεραπεία είναι μια δουλειά που ενέχει σε μεγάλο βαθμό το αφηρημένο στοιχείο. Ακόμα, στην Κύπρο υπάρχουν πολλές μουσικοθεραπευτικές προσεγγίσεις, με επαγγελματίες που έχουν εκπαιδευτεί σε διαφορετικές χώρες. Έτσι θα ήταν πολύ χρήσιμο να υπάρχει ένας επιστημονικός χώρος για να ανταλλάσσονται σκέψεις.

Δώρα: Αναφέρεσαι σε ένα χώρο όπου να συναντιούνται μουσικοθεραπευτές από διαφορετικές προσεγγίσεις;

Ανθή: Ναι, σαν εργαστήρια για μουσικοθεραπευτές διαφορετικών και όμοιων προσεγγίσεων, όπου κάποιος να μπορεί να αναλογιστεί και να προβληματιστεί για τη δουλειά του.

Δώρα: Αυτό είναι μια εισήγηση για το μέλλον στα πλαίσια της οποίας μπορεί να γίνει δυνατή και η ανταλλαγή μεταξύ νεότερων και γηραιότερων μουσικοθεραπευτών. Μέσα από την εμπειρία και τα βιώματά σου, τι είναι αυτό που θα συμβούλευες ένα μουσικοθεραπευτή;

Ανθή: Σίγουρα η εποπτεία βοηθά πάντα. Επίσης, η προσωπική θεραπεία καθώς και η ηχογράφηση ή βιντεογράφηση των συνεδριών είναι πάρα πολύ σημαντική ακριβώς επειδή το μέσο της δουλειάς μας – η μουσική – είναι αόριστο.

Δώρα: Ποιες είναι οι προσωπικές σου προσδοκίες;

Ανθή: Θα ήθελα να έγραφα περισσότερο. Στα πρώτα χρόνια της καριέρας μου έγραφα αρκετά συχνά. Τελευταία συνεισέφερα μερικούς ορισμούς στο *International Dictionary of Music Therapy* (Kirkland 2013). Το συγγραφικό έργο μου έχει λείψει.

Δώρα: Ποιες είναι οι προσδοκίες σου για το επάγγελμα μας στην Κύπρο;

Ανθή: Όπως ανέφερα προηγουμένως: η δημιουργία ομάδων μελέτης. Κάτι μεγαλώνει προς τα έξω, όταν μεγαλώσει προς τα μέσα. Όταν ωριμάσει εσωτερικά, βγαίνει και πιο δημιουργικά προς τα έξω.

Δώρα: Εννοείς πως πρώτα χρειάζεται να ενδυναμωθεί η ομάδα των μουσικοθεραπευτών στην Κύπρο και έπειτα να αναπτυχθεί προς τα έξω;

Ανθή: Ναι, να δυναμώσει από την άποψη την επιστημονική, όχι μόνο την οργανωτική.

Δώρα: Θα ήθελες να προσθέσεις κάτι άλλο;

Ανθή: Κοίταξε, το γεγονός ότι υπάρχουν πολλές διαφορετικές προσεγγίσεις στην Κύπρο μπορεί να έχει μια δυσκολία, αλλά μπορεί να είναι και πολύ εποικοδομητικό και ωφέλιμο.

Δώρα: Ναι, μπορεί να ενδυναμωθεί σαν ένας πυρήνας που χτίζεται.

Ανθή: Ναι, σωστά.

Δώρα: Ωραία. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ!

Βιβλιογραφία

Agrotou, A. (1993). Music Therapy in Cyprus. In C. Dileo-Maranto (Ed.), *Music Therapy: International Perspectives* (pp. 183-196). Cherry Hill, NJ: Jeffrey Books.

Agrotou, A. (1994), Isolation and the multi-handicapped patient: An analysis of the music therapist-patient affects and processes. *The Arts in Psychotherapy*, 21(5), 359-365.

Agrotou, A. (1998). *Psychodynamic group music therapy with profoundly learning disabled residents and their carers: Developing a theory and practice for the realisation of therapeutic aims for residents and the acquirement of therapist's skills by carers*. Doctoral thesis, University of Sheffield.

Kirkland, K. (Ed.). (2013). *International Dictionary of Music Therapy*. New York: Routledge.

Προτεινόμενη παραπομπή:

Αγρότου, Α. (2014). Μια συνέντευξη από τη Δώρα Παυλίδου: «Το προσωπικό ταξίδι της Ανθής Αγρότου μέσα από την ανέλιξη της μουσικοθεραπείας στην Κύπρο». *Approaches: Μουσικοθεραπεία & Ειδική Μουσική Παιδαγωγική*, 6(1), 7-11. Ανακτήθηκε από το <http://approaches.primarymusic.gr>